

διακρίτως εἰς τὸ δάσος, καὶ οὐδὲν μέρος, νὰ ἀποδοῦται ἐξ ὁλοκλήρου.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἔπεται ὅτι πᾶσαι αἱ προσφέλλειαι τοῦ δάσους, πρέπει γὰ ἐκπορίζονται μετὰ τινος μέτρου.

Περαιόντες, τὰς προσωφελλείας τοῦ δάσους, δ-φείλομεν νὰ μνημονεύσωμεν ὅτι τὸ δάσος ἔχει καὶ ἕτερον προσόν, νὰ συντηρῆ δηλ. τὸ κυνήγιον, παρέχον εἰς αὐτὸ ἀσφαλῆ κατοικίαν ἀπὸ τῆς ἐπιβουλῆς τοῦ ἐχθροῦ. Διὰ τοῦτο βλέπομεν ὅτι καταστροφόμενον τοῦ δάσους καὶ τὸ κυνήγιον ἐξαρνίσκεται. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι καὶ τὴν σήμερον ἐνθυμούμενοι ἄλλοτε τὸ θόρειον μέρος τῆς Εὐβοίας γέμον ἐλάφων καὶ ἀγριοχοίρων, οἱ ὁποῖοι καταστροφόμενων τῶν δασῶν ἐξηφανίσθησαν καὶ σήμερον εἶναι σπανιώτατοι.¹ Ἀληθῶς, μετ' αὐτῶν ἐξηφανίσθησαν καὶ τινὰ ἄγρια ζῶα, ὡς ὁ λύκος· τοῦτο ἴσως εἶναι τὸ μόνον καλὸν, τὸ ὁποῖον ἔχομεν ἐκ τῆς καταστροφῆς τῶν (ἐπὶ ἐδάφους πρὸς οὐδεμίαν ἄλλην καλλιέργειαν ἰδιόζοντος) παρ' ἡμῖν δασῶν.

Ἄλλ' οὐχὶ μόνον τὰ ζῶα γνωρίζει νὰ ἐλύσῃ τὸ δάσος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, συμβάλ-λον εἰς τὸν κλλωπισμὸν τοῦ τόπου. Εἶναι ἀληθῶς ὁ παράδεισος, ὁ κῆπος τῆς Ἐδέμ. Τὸ δένδρον φαίνεται μετέχον τῆς λύπης καὶ χαρᾶς ἡμῶν.

. . . Tenerisque mees incidere amores
Arboribus Crescent illae; Crescetis amores!
(Virg.)

Εἰς ταῦτα τὰ θέληγτρα τῶν δασῶν καὶ μόνον δύναται τις νὰ ἀποδώσῃ ὅτι διάφοροι ξένοι ἠγόρασαν κτήματα παρ' ἡμῖν σχεδὸν μόνον εἰς μέρη δασώδη, ὡς ἐν τῷ ἀρκτικῷ λ.χ. μέρει τῆς Εὐβοίας. Ὁ δὲ ἀριθμὸς τούτων ἤθελεν εἶναι πολλὸ μεγαλειότερος, ἐὰν ἢ παρ' ἡμῖν συγκοινωνία ἦτο καλλιτέρα.

Τοσαύτην ἐντύπωσιν προξενουσι τὰ δάση εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὥστε κατὰ τοὺς παλαιούς χρόνους καὶ ἡ καταγωγή τοῦ ἀνθρώπινου γένους ἐκ τῶν δένδρων ἐδοξάζετο καὶ θρησκευτικῶς ταῦτα ἐλατρεύοντο· οὕτω π.χ. οἱ Τρῶες, οἱ Ἕλαιοι καὶ οἱ Δωριεῖς κατήγοντο ἀπὸ τῆς δρυός· ἐπίσης οἱ Σκανδιναβοὶ ἐκ τῆς μελίας καὶ τῆς κλήθρας. Ἄπσαι σχεδὸν αἱ θεότητες παρὰ τοῖς ἀρχαίοις εἶχον καὶ τὸ ἱερὸν ἄλσος αὐτῶν· οὕτω π.χ. ὁ Ἀσκληπιὸς ἐν Ἐπιδαύρῳ, ὁ Ποσειδῶν ἐν Ὀρχήστῳ, ὁ Ζεὺς ἐπὶ τῆς Ἰδης, ἡ Ἀφροδίτη ἐν Πάφῳ κ.λ.π. Ἄπαντες σχεδὸν οἱ ἀρχαῖοι λαοὶ ἀπένεμον θρησκευτικὴν λατρείαν εἰς τι δένδρον· οὕτω παρὰ τοῖς Γάλλοις ἦταν ἱερὰ τὰ δρύινα δάση, παρὰ τοῖς Γερμανοῖς ἦτο ἡ δρῦς ἱερὰ εἰς τὸν θεὸν Βόδαν, παρὰ τοῖς Πέρσαις ἡ κυπάρισσος, παρὰ τοῖς Σλάβοις ἡ φιλυρέα ἦτο ἱερὰ εἰς τὴν Κρασοπάαν, τὴν θεὰν τοῦ Ἐρωτος, παρὰ τοῖς Ἀρξίν δ φοῖνιξ κ.λ.π.

Καὶ παρ' ἡμῖν ἔτι τὴν σήμερον τὰ περίξ ἐκκλησίας ἢ παρεκκλησίου δένδρα θεωροῦνται ἱερὰ.

A. Γ. Τομπάζου.

ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς θρησκείας τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους, δὲν ἐπετεύχθη εὐχερῶς οὐδ' ἄνευ ἀγῶνων καὶ παραχωρήσεων. Πᾶσα νέα θρησκεία δὲν δύναται νὰ καταλάβῃ τὴν θέσιν τῆς προηγηθείσης ἀποτόμως, προσκρούουσα δὲ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἐκείνης, πολλάκις κλονίζεται ἐπικινδύνως καὶ καταρρέει προτοῦ ῥιζωθῆ. Ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ πέμπτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος ἡ τύχη τοῦ Χριστιανισμοῦ ἦν ἀμφίβολος ἔτι· ἔδει οὐ μόνον νὰ παλαίσῃ κατὰ τοῦ κατακλύσαντος τότε τὰ πνεύματα φιλοσοφικοῦ μυστικισμοῦ τῶν Γνωστικῶν καὶ τῶν Νεοπλατωνικῶν, καὶ νὰ καταπνίξῃ τὰ σπέρματα τῶν παμπληθῶν δογματικῶν αἱρέσεων, αἵτινες ἐνωρὶς ἀναφεῖσαι διήρουν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξησθένουν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ νὰ καταστρέψῃ πᾶν λείψανον τῆς ἀρχαίας πολυθείας, εἰς ἣν μετ' ἐπιμονῆς ἐνέμενον ὁ λαὸς, καὶ πρὸ πάντων οἱ ἀγρόται. Διότι εἰς αὐτοὺς ἐφαίνετο ἀκατάληπτον τι καὶ κενότροπον ἢ νέα θρησκεία, ἀντικαθιστῶσα δι' ἀγνώστου κόσμου μεταφυσικῶν ἰδεῶν καὶ ἀφηρημένων τύπων τὴν προσωποποίησιν τῆς φύσεως, ἐφ' ἧς ἐδασίζετο ἡ πολύπλοκος καὶ πλουσίη μυθολογία αὐτῶν, καὶ τὴν πομπώδη καὶ εὐθυμον ἐξωτερικὴν αὐτῶν λατρείαν. Αἱ σύνοδοι καὶ οἱ χριστιανοὶ ἱεράρχαι, κατιδόντες τὸ ἀνεφικτον τῆς καθαρᾶς καὶ ἀμιγροῦς εἰσαγωγῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἠνέχθησαν τὴν διατήρησιν τῶν ἐκ τῆς πολυθείας ἐκπηγαζουσῶν παραδόσεων καὶ προλήψεων, φροντίσαντες μόνον νὰ περιβάλλωσιν αὐτὰς διὰ χριστιανικοῦ καλύμματος. Μετὰ τὴν ἐδραίωσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἡ ἐκκλησία ἐδοξίμασε καὶ πάλιν νὰ ἀποσκορακίσῃ ὡς ἐκφύλλους καὶ ἀσθεβεῖς αὐτάς, ἀλλ' αἱ προσπάθειαι τῆς ἀπέβησαν τὸ πλεῖστον ἄγονοι, δι' ὅσας πρὸ πάντων ἐκ τε τῆς πολυχρονίου διατηρησεῶς τῶν καὶ ἐκ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ λαοῦ κατέστησαν συμφυεῖς αὐτῶ. Οὕτω δὲ περισέβησαν μέχρις ἡμῶν πλεῖστοι μῦθοι καὶ ἔθιμα τῆς ἀρχαίας θρησκείας, τὰ μὲν μικρὸν παρηλλαγμένα καὶ εὐχερῶς διαγιγνωσκόμενα, τὰ δὲ ἀμυδρὰ μόνον ὑποκρύπτοντα ἔχνη τῆς παλαιᾶς αὐτῶν καταγωγῆς.

Ἐπὶ τὴν ἐποψὴν ταύτην ἀρκούντως περίεργος εἶναι ἡ ἐξέτασις τῶν συναξαρίων, ἐν οἷς ἐναποταμιεύθησαν πολλαὶ μυθολογικαὶ παραδόσεις, ἐπὶ τὸ χριστιανικώτερον μεταπλασθεῖσαι. Ὁ διακεκριμένος Γάλλος ἀκαδημαϊκὸς Ἀλφρέδος Μωρῦ ἐν ἰδίῳ σπουδαιοτάτῳ *Δοκιμῳ περὶ τῶν μεσαιωνικῶν συναξαρίων* κατέδειξε ὅποια ἐκ τῆς

1. Περὶ τοῦ εἰς τὰς Κυκλάδας, κυνήγιου πραγματεύεται ὁ Erhard (Faunader Cykladen.)

τοιαύτης μελέτης ωφελήματα δύνανται να πορισθῶσιν ἢ συγκριτικῆ μυθολογία, ἢ ἀρχαιολογία καὶ αὐτὴ ἔτι ἢ θεολογία. Ἐκτὸς ὅμως τῶν συναξαρίων, ὧν τὰ πλείστα ἔχουσιν ἀνακαθαρτῆ ὑπὸ πατέρων τῆς ἐκκλησίας, ὑπάρχουσιν εὐσεβεῖς τοπικαὶ πρὸ πάντων παραδόσεις περὶ τοῦ βίου ἁγίου μὴ ἀποτεθησαυρισμένα ἐν τοῖς συναξαρίοις ἐν αἷς διασώζονται, μικρὰν ὑποστάνας μεταβολὴν πολλοὶ ἀρχαῖοι μῦθοι. Μίαν τῶν παραδόσεων τούτων γνωστοτάτην καὶ λίαν διαδεδομένην, ἀναφερομένην δ' εἰς τὸν ἅγιον Γεώργιον, προτιθέμεθα νὰ ἐξετάσωμεν σήμερον.

Ἐν τῷ ἁγίῳ Γεωργίῳ ἀποτυπῶνται τὸ ἰδιαιτὸν τοῦ ἀρχαίου ἥρωος, καὶ ἐν τῷ βίῳ καὶ τοῖς ἄθλοις αὐτοῦ ἀνευρίσκομεν τὰ χαρακτηριστικὰ πολλῶν ἡμιθέων τῆς Ἑλληνικῆς μυθολογίας. Διὰ τοῦτο καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ καθιεροῦντες τὰ τεμένη τῆς ἀρχαίας λατρείας εἰς ἁγίους τῆς χριστιανικῆς, ὁμοιάζοντας εἶτε κατὰ τὸ ὄνομα εἶτε κατὰ τὰς ιδιότητες, μετέτρεπον τὰ ἱερά τοῦ Θεσεῦς εἰς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Γεωργίου, ἐπ' ὀνόματι δ' αὐτοῦ ἐτιμᾶτο τὸ ἐνταῦθα Θεσεῖον, ἐν ὅσῳ ἀκόμη ἦτο ἐκκλησία, ὡς ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας ὁ τῆ Παρθένῳ Ἄθηνᾷ ἀφιερωμένος Παρθενών. Στρατιώτης τοῦ αὐτοκράτορος Διοκλητιανοῦ καὶ ἐπ' αὐτοῦ μαρτυρήσας ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς πίστεως, ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐπωνομάσθη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας τροπαιοφόρος *μεγαλομάρτυς*, ἢ δὲ μνήμη του, τὴν 23 Ἀπριλίου τελουμένη, πανηγυρίζεται ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, τῶν Βλάχων καὶ τῶν σλαβικῶν ἐθνῶν. Τὰ περὶ αὐτοῦ συναξάρια ἐνωρὶς ἀναμιχθέντα μετ' ἀρχαίους μύθους, συνετέλεσαν ὅπως συνδυασθῆ πρὸς ἀρχαίους ἥρωας καὶ τιμᾶται ὑπὲρ πάντα ἕτερον ἅγιον τοῦ χριστιανικοῦ ἑορτολογίου. « Δὲν ὑπάρχει χωρίον, λέγει ὁ Ἀγγλος Ricaut, κατὰ τὸν δέκατον ἑβδόμον αἰῶνα ἐπισκεφθεὶς τὴν Ἑλλάδα, μὴ ἔχον ἐκκλησίαν πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου » χωρὶα δὲ ἄλλα ὀλόκληρα εἰσὶν ἀφιερωμένα αὐτῷ καὶ τούτου ὁμῶνυμα. Ἐν γένει ὁ ἅγιος Γεώργιος θεωρεῖται προστάτης τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ποιμένων, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν πανηγυρίζουσι τὴν ἑορτὴν αὐτοῦ, καὶ ταύτην ἔχουσιν ὀρίσει ὡς ἡμέραν τῆς μεταβάσεώς των εἰς τὰς θερινὰς αὐτῶν νομάς πρὸς δὲ καὶ οἱ ἄλιεῖς ἐπιβιβαζόμενοι ἐπὶ τῶν πλοιαρίων των ἐπικαλοῦνται πολλάκις τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, πρὸς ὅν ὅμως ἂν ἡ ἀλιεῖα ἀτυχῆς ἀποβῆ μυρίας ἐπιδαψιλεύουσιν ὕβρεις, ἐν αἷς καὶ τὸ ἐπίθετον *παξιμοδοκλέφτης*. Ἰδιάζουσαν τιμὴν ἀπολαμβάνει προσέτι ὁ ἅγιος Γεώργιος καὶ παρὰ τοῖς Ἀρμενίοις ἐν Προύσση μάλιστα οἱ ἐκεῖ Ἀρμένιοι διηγούντο ἄλλοτε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ περιηγητοῦ Paul Lucas (1714), ὅτι ἐκάστην παρασκευὴν τοῦ μηνὸς Μαΐου, ἤρχετο εἰς τὴν ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Γεωργίου τιμωμένην ἀρμενικὴν ἐκκλησίαν εἰς ἵππευς, ὁ ἅγιος Γεώργιος, καὶ ἐκτύπα πολλάκις διὰ τοῦ δόρατός

του ἐν κοίλωμα εἰς τὸ βάθος τῆς ἐκκλησίας.

Τὸ ὁμοίωμα τοῦ ἁγίου Γεωργίου πολλάκις ἐκόσμησε τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν καὶ τὰ *φλάμουλα* τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων εὐρίσκομεν δ' αὐτὸ καὶ ἐν πολλοῖς βυζαντινοῖς νομίσμασι καὶ ἐν παρασῆμοις εὐρωπαϊκῶν κρατῶν. Παρὰ τοῖς καθολικοῖς δὲ χριστιανοῖς τὸ πρὸς τὸν ἅγιον Γεώργιον σέβας ἐπέξετάθη μέχρι τεραστίου πολυλαπλάσιασμοῦ αὐτοῦ διότι, κατὰ τινὰ περιεργον καταστατικὴν, τριάκοντα τοῦ ἁγίου σώματα καὶ ἔνδεκα αὐτοῦ κεφαλὰ διατηροῦνται εἰσέτι εἰς διάφορα μοναστήρια τῆς Εὐρώπης. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν χριστιανῶν καὶ οἱ Τούρκοι, κατ' ἐξοχὴν δὲ οἱ πολεμικοὶ ἵππεῖς ἢ Σπαῖδες, τιμῶσι καὶ σέβονται μεγάλως τὸν ἅγιον Γεώργιον, θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἓνα τῶν ἁγίων των πισεύουσι δὲ, ὅτι πλήρης ζωῆς διατρέχει εἰσέτι ὡς οἱ πλάνητες τοῦ μεσαιῶνος ἱππόται τὴν γῆν, προστατεύων τὴν καταδυναστευομένην ἀθωότητα.

Ἡ παράδοσις, ἣν ἀνεφέραμεν, διετηρήθη ἐν δημοτικοῖς κυρίως ἄσμασιν, ἅτινα καίτοι ἢ γλώσσα, τὸ ὕφος καὶ ἢ στιχοιουργία αὐτῶν καταδεικνύουσι πολὺ μεταγενεστέρας ἐποχῆς, δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν συνταχθέντα ἐπὶ τῆ βάσει μιᾶς ἀρχικῆς παραδόσεως, ἐκ τῶν πολλῶν παραλλαγῶν καὶ τῆς μεγάλης αὐτῶν κατὰ διαφοροὺς τόπους διαδόσεως, μαρτυρίων ἀσφαλῶν τῆς ἀρχαιότητος δημοτικοῦ τινος ἄσματος. Ἐχει δ' ἢ παράδοσις ἐν περιλήψει ὡς ἀκολούθως

Εἰς τινὰ μεγάλην χώραν ἐφάνη ἐν θηρίον, ἐμφωλεῦσαν εἰς τὴν πηγὴν ἀφ' ἧς ὀλόκληρος πόλις ὑδρεύετο· δὲν ἐπέτρεπε δὲ εἰς τοὺς κατοίκους νὰ ἀντλῶσιν ὕδωρ, ἀνδρὲν τῷ παρεῖχον πρὸς τροφήν δὲ ἀνθρώπους καὶ ἐκάστην. Μὴ δυνάμενοι οἱ κάτοικοι νὰ πράξωσιν ἄλλως, ἔβριψαν κλήρους ὅπως ἢ τύχη ὀρίσῃ τὴν βορὰν τοῦ θηρίου· ὁ κληρὸς ἔλαχεν εἰς τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ βασιλέως, ἣν τινὰ συνώδευσαν παρὰ τὰς ἱεσίας τοῦ πατρὸς τῆς μέχρι τῆς πηγῆς, ἔνθα προσέδεσαν αὐτὴν δι' ἰσχυροτάτων ἀλύσεων. Ἐν ᾧ δὲ ἢ κόρη δακρυροῦσα ἀνέμενον τὸν τρομερὸν θάνατον, ἐπεφάνη αἴφνης πρὸ αὐτῆς ὁ ἅγιος Γεώργιος, ἱππέων ὄρατον φαῖον ἵππον καὶ φέρων σπάθην καὶ δόρυ· ἢ νεῖνις τὸν παρακαλεῖ νὰ φύγῃ, ὅπως μὴ γίνῃ καὶ αὐτὸς θύμα· ἀλλ' ὁ ἥρωας μένει, καὶ ὅταν τὸ θηρίον ἀνέθορον ἐκ τῆς πηγῆς, χαίρον ὅτι ἀφθονον εὕρισκε τροφήν, ὁ ἅγιος τὸ πληγώνει θανασίμως εἰς τὸ στόμα. Ἡ κόρη τότε τὸν παρακαλεῖ νὰ εἴπῃ τὸ ὄνομα του, ὅπως ὁ βασιλεὺς πατήρατης πλούσιοι παρὸς τὸν ἀνταμείψῃ, ὁ δὲ ἅγιος φανεροῦται εἰς αὐτὴν καὶ τὴν προτρέπει νὰ ἀνεγείρῃ μίαν ἐκκλησίαν, ἐν ᾗ παρὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Παναγίαν νὰ εἰκονίσῃ καὶ « ἓνα καθάλλαρ, ἀρματωμένον μετ' ἰσπαθὶ καὶ μετ' ἰσπαθὶ κοντάρι. »

Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἀναφέρεται ἀόριστως ὅτι ἐγένετο εἰς μίαν μεγάλην χώραν, μόνον δ' ἐν

τινι κυπριακῷ ἄσματι ὀνομάζεται ἡ Βηρυττός, ὡς ὁ τόπος ἐν ᾧ ὁ ἅγιος ἔκτεινε τὸν δράκοντα:

Καὶ τρεῖς ἡμέρας ἔκκιζεν νὰ βρῆσον 'ς τὸ Βεροῦτιν, ψουμίν, νερόν, ἐν δρίσκειται ἐδῶ 'ς τὴν χώραν τούτην. Ψουμίν, νερόν, ἔχει πολλόν, ἀμὰ 'ν' μακρὰ 'ς τὸ πλάτος, καὶ μέσα ἔκατοίχησεν ἕνας μεζλος δράκος, καὶ ἐν ἀφρίνει τὸ νερόν 'ς τὴν χώρα γιὰ νὰ πέση κτλ.

Ἐδείκνυντο μάλιστα ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Βηρυττοῦ τὸ παλάτιον τοῦ Βασιλέως, τὸ σπήλαιον τοῦ δράκοντος καὶ τὸ μέρος ὅπου ἐξετίθεντο τὰ θύματα αὐτοῦ· ἦτο δὲ καὶ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Γεωργίου ἐπὶ τοῦ τόπου ἐν ᾧ ἐγένετο ὁ φόνος τοῦ δράκοντος. Ταῦτα πάντα λεπτομερῶς περιγράφουσιν ὁ Γάλλος Thevenot, οὗ ἡ περιήγησις ἐξεδόθη τῷ 1665, ὁ Ἄγγλος Monconys, ἰδὼν τὴν Βηρυττὸν τῷ 1647 καὶ ὁ περὶ τῆς τότε καταστάσεως τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας γράφας Ἄγγλος ἐπίσης Ricaut.

Ὁ μῦθος οὗτος προφανῶς εἶναι ὅμοιος πρὸς τὸν ἀρχαῖον τοῦ Περσέως, ἐλευθερώσαντος τὴν πρὸς βορὰν τοῦ κήτους ἐκτεθειμένην Ἀνδρομέδαν καὶ πρὸς τὸν ἐκ τούτου ἴσως μεταπλασθέντα τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Ἡσιόνης ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους. Οἱ τοιοῦτοι μῦθοι κοινότητά κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ πολλὰς παραλλαγὰς κατὰ τόπους ὑποστάντες, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ διατηρηθῶσι μέχρις ἡμῶν, ἀφοῦ διετηρήθησαν τοσοῦτοι ἄλλοι, ὀλιγώτερον διαδεδομένοι καὶ τοπικὸν μᾶλλον χαρακτῆρα φέροντες. Ὁ τρόπος δὲ μὲ τὸν ὅποιον οἱ βυζαντινοὶ συγγραφεῖς, ὁ Γεώργιος Κωδινὸς ἰδίως, περιγράφουσιν εἰκόνας τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδης, καὶ τὴν ἱστορίαν αὐτῶν ἀφηγοῦνται, καταδεικνύει οὕτως εἰπεῖν τὴν ἄλυσιν τὴν συνέχουσιν τὸν ἐλληνικὸν τοῦ Περσέως καὶ τὸν χριστιανικὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου μῦθον.

Ἐν τούτοις ὁ μῦθος οὗτος, καίτοι τοσοῦτον γνωστὸς, δὲν ἀνκφέρεται οὔτε ὑπὸ τῶν ἀρχαιότερων συναξαριστῶν καὶ βιογράφων τοῦ ἁγίου, Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, Συμεῶνος τοῦ μεταφραστοῦ καὶ Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου, οὔτε ὑπὸ τοῦ μεταγενεστέρου Δαμασκηνοῦ τοῦ Στουδίτου καὶ τῶν ἐν τοῖς *Μηναίοις* περιεχομένων βιογραφικῶν περὶ ἁγίων σημειώσεων· ἐξ οὗ καταφαίνεται ὅτι ἡ ἀνατολικὴ Ἐκκλησία καὶ χριστιανικὴ μορφήν περιβληθέντα δὲν παρεδέξατο τὸν ἀρχαῖον μῦθον. Τούναντίον ἡ δυτικὴ παρέλαβεν αὐτὸν μετενεχθέντα ἴσως ἐκ τῆς ἀνατολῆς ὑπὸ τῶν σταυροφόρων, ὡς τινες εἰκάζουσι, διότι τὸ πρῶτον συμπεριελήφθη ἐν τῇ *Χρυσῇ Βίβλῳ* τοῦ Βοραγίνου, συνταχθεῖσα κατὰ τὴν *ΙΔ'* ἑκατονταετηρίδα· πάντες ὅμως σχεδὸν οἱ καθολικοὶ συναξαρισταὶ, προερχόντων τῶν Βολλανδιστῶν καὶ τοῦ Βαρωνίου, παραδέχονται ὅτι ὑποκρύπτει συμβολικὴν ἔννοιαν, ἐξαιρουμένου δεισιδαίμονός τινος συγγραφῆως μονογραφίας περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου πρὸ τινων ἐτῶν ἐν Παρισίοις ἐκδοθείσης, ὅστις διὰ γελωτῶν ἐπιχειρημάτων

προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἔχεται ἱστορικῆς ἀληθείας.

Μυθολογήματα περὶ φόνων δράκόντων ὑπὸ ἁγίων ἀπαντῶνται παμπληθῆ ἐν τοῖς συναξαρίοις τῶν δυτικῶν, καὶ τούτων μακρὸν κατάλογον ἐδημοσίευσεν ὁ Μωρῦ ἐν τῷ προμνησθέντι συγγράμματί του. Εἰς δὲ τοὺς βίους τῶν ἁγίων τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας ὀλίγα τοιαῦτα εὑρῆνται ἐπεισόδια, συνδεόμενα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲ τοπικὰς παραδόσεις· οὕτω π.χ. ἐν Ἡπειρῷ διηγοῦνται περὶ τοῦ ἁγίου Δονάτου, ἐν Ἐπιδαύρῳ περὶ τοῦ ἁγίου Ἰλαρίωνος, ἐν Ἀχαΐᾳ περὶ τοῦ θαυμασίου ὑπὸ τῆς ἁγίας εἰκόνης τῆς Θεοτόκου ἐν τῷ Μεγάλῳ Σπηλαίῳ φόνου τοῦ δράκοντος, περὶ τοῦ ἁγίου Ὑπατίου καὶ τινων ἄλλων.

Ἐκτὸς τῶν χριστιανικῶν συναξαρίων, ἀπαντῶμεν τὴν βᾶσιν τοῦ μύθου τούτου καὶ ἐν ταῖς μυθολογίαις ὄλων σχεδὸν τῶν ἐθνῶν. Ἐν τῇ Μαχαβαράτα τῶν Ἰνδῶν βλέπομεν ἕνα τῶν Πανθούδων, τὸν ῥωμαλέον Βήμαν, παλαιόντα πρὸς τὸν δράκοντα Σάκαν, ὅστις ἀπῆτει πρὸς τροφήν τοῦ ἕνα καθ' ἑκάστην ἄνθρωπον, παλαιόντα ὅπως γλυτῶσθαι βραχυμᾶνα τινὰ δρισθέντα διὰ τὸν δαίμονα. Ὁμοία εἶναι ἡ ἐν τῇ Ἐδδα τῶν ἀρχαίων Σκανδιναυῶν ἀπελευθερώσεως τῆς Βρουγγίλδας ὑπὸ τοῦ Σειγφρείδου, ἧς ὅμοια διηγήσεις ἀπαντῶνται εἰς πολλὰ μεταγενέστερα γερμανικὰ παραμύθια. Ἀνευρίσκομεν ἐπίσης τοιοῦτους μύθους ἐν τοῖς παραμυθίοις τῶν Βλάχων καὶ τῶν Σέρβων καὶ πρὸ πάντων ἐν τοῖς ἡμετέροις· ἐν δὲ ἀλβανικῶν παραμύθιοις, δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Χάν, διηγεῖται ἀπαράλλακτον τὸν μῦθον τοῦ Περσέως καὶ τῆς Ἀνδρομέδης.

Κατὰ τὸν μεσαῖωνα εἰς τὰς ἱστορίας πολλῶν ἱπποτῶν ἀναφέρεται καὶ ὁ φόνος δράκοντος ὑπ' αὐτῶν. Περιγραφὴν τοιοῦτου ἀνδραγαθήματος ἐποίησεν ἐν τῇ *Ἐλευθερωθείσῃ Ἱερουσαλὴμ* ὁ Τάσσο, ὅστις φαίνεται ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Γεωργίου, καὶ ὁ Ἀρίστος ἐν τῷ *Μαινομένῳ Ὁρλάνδῳ* του. Γνωστὴ προσέτι εἶναι ἡ ἱστορία τῆς μάχης τοῦ ἱππότου τοῦ τάγματος τῶν Ἰωαννιτῶν καὶ μετὰ ταῦτα μεγάλου μαγίστου (1346-1353) Diodot de Cozon πρὸς δράκοντα κατερημούντα τὴν Ῥόδον κατὰ τὸ 1342. Ἡ ἱστορία αὕτη φαίνεται, ὡς ὑπὸ πολλῶν ἀπεδείχθη, μυθώδης, ἢ τοῦλάχιστον σκηρῖζεται ἐπὶ γεγονότος μυθικῆς διαπλασθέντος. Κατὰ τινὰ δὲ τραπεζουντίαν παράδοσιν, ἀναφερομένην ὑπὸ τοῦ Φαλμεράυερ, πηγάσασαν δ' ἴσως ἐκ τῆς ἀνωτέρου, ὁ θεμελιωτὴς τοῦ βασιλείου τῆς Τραπεζοῦντος ἔκτεινε μὲ τὴν βοήθειαν τῆς Παναγίας τρομερὸν τέρας παρὰ τι φρέαρ, *Δρακοντοπήγαδο* ἔκτοτε κληθέν.

Ἡ ἀπεικόνισις τοῦ ἁγίου Γεωργίου φονεύοντος τὸν δράκοντα καὶ ἔχοντος πρὸ αὐτοῦ ἡγεμονίδα ἐξεμμένην καὶ ἀλυσίδετον, ἣν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις καὶ τοῖς εἰκονοστασίαις τῶν οἰκίων βλέ-

πομεν, καί τοι καί παρὰ βυζαντινοῖς συνηθεσάτη, δὲν ἀνεγνώρισθη ὁμοῦς ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας· διότι ἐν τῇ *Ἐρμηνείᾳ τῆς ζωγραφικῆς*, ἥτις κατὰ τὸν *ΙΕ'* αἰῶνα ἴσως γραφείσα ὑπὸ τινος Διονυσίου ἱερομονάχου τοῦ ἐξ Ἀγραφῶν, εἶναι τὸ μόνον ἐγχειρίδιον περὶ τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς ἐπὶ τῇ βάσει παραδόσεων καὶ τύπων παραδεδεγμένων ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας συνταχθέν, δὲν ἀναφέρεται ὁ ἐν χρήσει τύπος πρὸς ἐξεικόνισιν τοῦ ἁγίου Γεωργίου. Τοῦτο φέρει ἡμᾶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἐξ ἀρχαίως τύπου εἰκόνας καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀπεικόνισις ἐλήφθη. Καὶ πράγματι αἱ ἀρχαῖαι εἰκόνας αἰ παριστώσαι τὸν Βελλεροφόντην κτείνοντα τὴν Χίμαιραν παρυσιαίζουσι καταπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὰς εἰκόνας τοῦ ἁγίου Γεωργίου κτείνοντος τὸν δράκοντα. Μία πρὸ πάντων, ληφθεῖσα ἐξ ἀρχαίας κύλικος καὶ δημοσιευθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου Jahn, εἶναι ἀπαράλλακτος τῇ χριστιανικῇ. Ἡ Χίμαιρα, ἀντικαθίστῳσα τὸν δράκοντα καὶ τούτῳ παρεμφερῆς, σπαίρει ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἵππου πληγείσα ὑπὸ τοῦ δόρατος τοῦ Βελλεροφόντου, ὅστις φέρει περὶ τὴν κεφαλὴν ἀκτινωτὸν στέφανον, δι' οὗ ἡ χριστιανικὴ ζωγραφικὴ κοσμεῖ τὴν κεφαλὴν τῶν ἁγίων, ἀπομιμουμένη τὰς ὑπὸ τῆς ἀρχαίας τέχνης πικραστάσεις πολλῶν θεοτήτων. Ἀντὶ τῆς ἀλυσιδέτου ἡγεμονίδος, φαίνεται καὶ ἐν τῇ ἀπεικόνισι ταύτῃ ἰσταμένη γυνή τις, ἔγνωστον ποῖα ὄπισθεν δὲ νέος τις, ἴσως ὀδηγός, κάθηται ἀναλογῶν πρὸς τὸ ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ ἁγίου παριστάμενον μεράκιον, ὅπερ, κατὰ τι συναξάριον, αἰχμαλωτισθὲν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀνῆρπασεν ὁ ἅγιος καθ' ἣν στιγμὴν ἠτοιμάζετο νὰ κεράσῃ ἐν τῇ τραπέζῃ τὸν Τούρκον αὐθέντην του καὶ τὸ ἔφερον ἐν ἀκαρεῖ θαυμασίως εἰς τοὺς γονεῖς του. Κλάδοι δὲ δένδρων ἐν τῇ εἰκόνι δεικνύουσιν ἐπίσης, ὡς ἐν τῇ χριστιανικῇ, ὅτι ἡ σκηνὴ συμβαίνει ἐν τοῖς ἀγροῖς.

Ἡ συμβολικὴ σημασία τοῦ μύθου εἶναι προφανῆς, ὅταν μάλιστα τὸν συνδυάσωμεν πρὸς τοὺς ὁμοίους αὐτῷ ἀρχαίους. Εἶναι ἤδη ἀποδεδειγμένον ὑπὸ τῆς συγκριτικῆς μυθολογίας, ὅτι ὁ Περσεύς, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Βελλεροφόντης, πρὸς οὓς ὁ ἅγιος Γεώργιος πολλὰς παρουσιάζει ὁμοιότητας, εἰσι θεότητες ἠλιακαὶ, οἱ δὲ φόνοι θηρίων παριστώσι τὴν ἐνέργειαν τοῦ φωτὸς διαλύοντος τὰ σκότη· τὴν ἰδέαν ταύτην ἐγκλείει προσέτι καὶ ὁ περὶ τοῦ φόνου τοῦ δράκοντος Πύθωνος ὑπὸ τοῦ Ἀπόλλωνος μῦθος, ἐξ οὗ ἴσως ἅπαντες οἱ λοιποὶ ἀπορρέουσι.

Ἐν τῇ συμβολικῇ δὲ τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος αἰετοπε συνδέονται πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ κακὸν πνεῦμα· οὕτω δὲ ὁ δράκων καὶ ὁ ὄφις κατέστησαν τὸ σύμβολον τοῦ διαβόλου, ἥτοι τοῦ κακοῦ πνεύματος· εἰς τὴν αὐτὴν σημασίαν κατέστησε καὶ ἡ λέξις Πύθων· «πνεῦμα Πύθωνος» ἥτοι διαβολικόν, λέγουσιν αἱ τῶν Ἀποστόλων

Πράξεις ὅτι εἶχε παιδίσκη τις προλέγουσα τὸ μέλλον. Ἐν τῷ κυπριακῷ ἔσματι περὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου πάντοτε ὁ δράκων ἀποκαλεῖται πογηρός, τὸ δὲ ἐπιθετὸν τοῦτο συνήθως εἰς τὸν διάβολον ἀποδίδεται. Αἱ ἀκολουθίαι τοῦ ἁγίου Δονάτου καὶ τῆς Παναγίας τοῦ Μεγάλου Σπηλαίου ἐπίσης ταυτίζουσι τοὺς δράκοντας πρὸς τὸν δαίμονα, καὶ ὑμνοῦσιν ὡς νίκην κατὰ τὸν διαβόλου τὸν φόνον ἐκείνων. Ἐκ τούτων κρίνω τις δὲν δύναται νὰ μὴ παραδεχθῇ ἀδιστακτως, ὅτι οἱ ὑπὸ τῶν συναξαρίων ἀναφερόμενοι φόνοι δρακόντων ὑπὸ ἁγίων, παριστώσι τὴν νίκην ἣν οὗτοι ἤραντο κατὰ τοῦ δαίμονος. Ἡ στενὴ συνάφεια τῶν ἰδεῶν τοῦ δράκοντος καὶ τοῦ διαβόλου ἐν τε τῇ γλώσσῃ καὶ ἐν ταῖς δοξασίαις τῶν χριστιανῶν, ἐγέννησεν ἐνωρὶς παρὰ τῷ λαῷ χονδροειδεῖς παρενοήσεις· διότι φυσικῶς τῷ λόγῳ ὁ λαὸς ἐσύγχυσε τὸ σύμβολον μὲ τὸ ἀντικείμενον, τὸ ὁποῖον παρίστα αὐτό· καὶ οἱ νενικημένοι ὄφεις οἵτινες ἀπεικόνιζον ἀλληγορικῶς τὴν ἥτταν τοῦ πονηροῦ πνεύματος, κατήνησαν εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του ὄφεις ἀληθεῖς.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ

Ὁ καθηγητὴς Δ^ρ Leitner, ὅστις περιηγήθη χάριν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν τὴν χώραν *Δαρδεστάν* ἐν τῷ ὄροπεδίῳ τῆς Κεντρικῆς Ἀσίας, ἔπεμψεν ἐσχάτως πρὸς τὴν ἐν Βερολίῳ γεωγραφικὴν Ἐταιρίαν ἀξιοπεριέργους σημειώσεις περὶ μικρᾶς τινος φυλῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνεγνώρισε τοὺς ἀπογόνους *Μακεδονικῆς ἀποικίας Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου* κατὰ τὴν εἰς τὰς Ἰνδίας ἐστρατείαν του. Τὰ λείψανα καὶ ἴχνη ἐξηφανισθέντος πρὸ πολλοῦ πολιτισμοῦ σώζονται ἐκεῖ κυρίως εἰς τὰ ἤδη ὑπάρχοντα γλυπτικὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἂν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ παριστάνωσι τὸν Βούδδα, τοσοῦτον ἐπιφαίνεται εἰς αὐτὰ ἡ ἐπιρροὴ τοῦ *Ἑλληνικοῦ πνεύματος*, ὥστε οὐδεμία σχεδὸν ὑπάρχει διαφορὰ μετὰξὺ αὐτῶν καὶ τῶν ἑλληνικῶν γλυπτικῶν ἔργων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, οὐτε διὰ τὸν ἀρχαιολόγον. Ἡ περαιτέρω ἀκριβεστέρα ἐξέτασις τῆς χώρας καὶ τῆς φυλῆς ταύτης θέλει ἔχει σπουδαία ἀποτελέσματα διὰ τὴν γλωσσολογίαν, ἐθνολογίαν καὶ καθολικὴν ἱστορίαν τοῦ πολιτισμοῦ.

X.

Αἱ ἐπιστημονικαὶ γνώσεις πρὸς ἡμῖσεως αἰῶνος οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ πολυτέλειά τις διανοητικὴ, ἀπλοῦν συμπλήρωμα ἐξόχου ἀνατροφῆς καὶ προνόμιον εὐαρίθμων τινῶν, καθότι ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν εἰς τὰς τέχνας, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸν ἰδιωτικὸν βίον ἦτο μηδαμινή. Ἄλλ' ὁποῖα τεράστιος μεταβολὴ ἐπῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης! Ἡ ἐπιστήμη ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς